

Наукові повідомлення

УДК 911.3

Людмила Немець, Павло Вірченко, Катерина Кравченко

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ОСВОЄННЯ ТЕРИТОРІЇ (НА ПРИКЛАДІ СТАРОПРОМИСЛОВОГО РЕГІОНУ)

В статті наведено авторське визначення поняття «господарське освоєння території» та зазначено його основні компоненти. На прикладі старопромислового регіону України (Донецької області) визначено хронологічні періоди господарського освоєння території, та у їх межах розкрито його суспільно-географічні особливості. Охарактеризовано сучасний стан розвитку господарства регіону, розглянуто сучасну систему розселення населення. Спрогнозовано напрями та перспективи подальшого розвитку старопромислового регіону.

Ключові слова: господарське освоєння регіону, розселення населення, старопромисловий регіон, хронологічний період, промислові центри, агропромисловий комплекс, спеціалізація.

Людмила Немець, Павел Вірченко, Катерина Кравченко. ОБЩЕСТВЕННО-ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ИССЛЕДОВАНИЯ ХОЗЯЙСТВЕННОГО ОСВОЕНИЯ ТЕРРИТОРИИ (НА ПРИМЕРЕ СТАРОПРОМЫШЛЕННОГО РЕГИОНА). В статье представлено авторское определение понятия «хозяйственное освоение территории» и указаны его основные компоненты. На примере старопромышленного региона Украины (Донецкой области) определены хронологические периоды хозяйственного освоения территории, и в их пределах раскрыты его общественно-географические особенности. Охарактеризовано современное состояние развития хозяйства региона, рассмотрено систему расселения населения. Спрогнозировано направления и перспективы дальнейшего развития старопромышленного региона.

Ключевые слова: хозяйственное освоение региона, расселения населения, старопромышленный регион, хронологический период, промышленные центры, агропромышленный комплекс, специализация

Lyudmyla Niemets, Pavlo Virchenko, Katherine Kravchenko. SOCIAL AND GEOGRAPHICAL ASPECTS OF THE STUDY OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE TERRITORY (FOR EXAMPLE, AN OLD INDUSTRIAL REGION). The article presents the author's definition of the concept of "economic development of the territory" and indicated its main components. On the example of an old industrial region of Ukraine (Donetsk region) identified chronological periods of economic development of the territory, and within them disclosed its socio-geographic features. Characterized the current state of development of the economy of the region, is considered the modern system of population. Predicted direction and prospects for further development of old industrial region.

Key words: economic development of the region, population settlement, an old industrial region, chronological period, industrial centers, agriculture, specialization.

Актуальність. Історико-географічні особливості господарського освоєння старопромислового регіону є основою для дослідження сучасного стану його господарства та встановлення пріоритетів не тільки подальшого розвитку регіону, а й держави в цілому. Старопромислові регіони України являють собою специфічні з точки зору історії формування соціально-економічних особливостей території системи, які суттєво відрізняються від інших регіонів за характером розвитку господарства, демографічними показниками і екологічними умовами [8]. Одним з найбільш яскравих прикладів старопромислових регіонів України є Донецька область. Тут зосереджений потужний природно-ресурсний потенціал, історично сформовані трудові ресурси, зосереджені потужні ВНЗ тощо. Область, як фундаментальна утворююча історично-промислового регіону Донбас, заселялась протягом тривалого часу як добровільно, так і примусово, завдяки чому на даній території сформувалась особлива система розселення, яка концентрує значну кількість міст, специфічне сільське господарство, переважно приміського радіального характеру, значну кількість промислових центрів, кушів та вузлів.

Аналіз попередніх досліджень. Окремі аспекти господарського освоєння Донецької області розкриваються в працях таких вітчизняних вчених,

як: О.А. Кауфмана [2], К.А. Немця [3], Л.М. Немець [3, 9], Ю.О. Ніколайця [4], В.О. Пірко [5, 6], В.І. Подова [7], Ю.К. Яковлевої [9] тощо, проте існуючі дослідження мають фрагментарний характер.

Виклад основного матеріалу. Процес господарського освоєння земель сучасної Донецької області привертав увагу науковців в різні часи, а особливо в контексті аналізу соціально-економічних наслідків колонізаційної політики в регіоні [2]. В науковій літературі не існує чіткого поняття господарського освоєння території, тому під господарським освоєнням території пропонуємо розуміти сукупність розселенських процесів та формування взаємообміну в системі «суспільство – природа» на певній території. Засобом господарського освоєння виступає праця, а сам процес має три етапи: розселенського, сільськогосподарського та промислового освоєння.

Виходячи з різноманітності часових періодів, які виявлено при ретроспективному аналізі досліджень особливостей процесів заселення території Донецької області доцільно зупинитися на визначенні їхніх специфічних хронологічних меж. В даній роботі нами визначені такі хронологічні періоди заселення регіону:

- 1) Період кочівницького освоєння території (IV тис. до н.е. – V).
- 2) Період осіло-розселенського освоєння території (VI – XIV ст.).
- 3) Козацький становий період (XV – XVII ст.).

- 4) Шахтарсько-переселенський період (XVIII – XIX ст.).
- 5) Період радянської індустріалізації (XX ст.: 1919 – 1991 рр.)
- 6) Період незалежності України (XXI ст.: 1991р. – дотепер).

В рамках виділених хронологічних періодів представлено розселенські процеси та сільськогосподарське освоєння території; промислове освоєння,

яке починається з відкриття перших соляних шахт Донеччини, досліджено з шахтарсько-переселенського періоду.

Первинне освоєння території та заселенсько-розселенські процеси. Розселенське освоєння Донецької області пройшло тривалий історичний шлях розвитку і до моменту формування сучасної поселенської мережі мало багато різноманітних розселенських форм (таблиця 1).

Таблиця 1

Заселенсько-розселенські процеси на території Донеччини (побудовано за даними [4, 5])

Період	Характеристика
1. Період кочівницького освоєння території (IV тис. до н.е. – V)	Селища кочівницьких народів тяжіли до водних об'єктів: річок, озер, які необхідні для життєдіяльності та господарювання населення [4].
2. Період осіло-розселенського освоєння території (VI – XIV ст.)	Датується утворенням потужних племінних союзів слов'ян на території Донеччини. Формуються передумови для виникнення могутньої Київської держави [4].
3. Козацький становий період (XV – XVII ст.)	Важливим етапом в освоєнні Донецького краю була поява тут запорозьких і донських козаків [4]. Розташування поселень козаків на території Дикого поля визначалося у першу чергу економічною доцільністю.
4. Шахтарсько-переселенський період (XVIII – XIX ст.).	Освоєння Донеччини відбувалося переважно іноземними підприємцями. Монофункціональність більшості поселень визначала в якості суспільних цінностей ті, які формувалися в умовах життя у шахтарських поселеннях. Головним чинником у формуванні характеру розселення, були природні умови, що визначали місця виникнення поселень [5].
5. Період радянської індустріалізації (XX ст.: 1919 – 1991 рр.)	Встановлення радянської влади на території Донецької області призвело до зростання рівня міграцій та урбанізації. Це було пов'язано із експлуатацією природних ресурсів краю, що здійснювалася в умовах форсованої індустріалізації. Урбанізаційні процеси заклали основи поселенської структури, що базувалась на розміщенні продуктивних сил. Зростання мережі міст відбувалось за рахунок міграційного руху в системі село – місто, малі міста – великі міста, заснування нових міст орієнтованих на виробничі потужності великих підприємств, що розташовувались поряд, та власне і виконували містоутворюючу функцію [5].
6. Період незалежності України (XXI ст.: 1991р. – дотепер)	На початку 90-х років XX ст. негативний вплив на розвиток мережі поселень області здійснила економічна криза, спричинена наростанням негативних явищ у розвитку радянської економіки і посилена розривом економічних зв'язків між республіками після розпаду СРСР [4].

В області, безумовно, за кількісною ознакою переважає кількість сіл та селищ, але провідну функцію «каркасу» розселенської мережі виконують міста. В Донецькій області понад 90 % населення живе в містах і селищах міського типу, що пов'язане з промисловою спеціалізацією господарства області [1]. Донецька область лідирує в Україні за кількістю міст, і переважна їх кількість є промисловими центрами, вузлами. Дякуючи цьому значно поширеним є переважання міського населення. Кількість міського населення, за результатами Всеукраїнського перепису складала 4 млн. 364 тис. осіб, або 90%, сільського – 477 тис. осіб, або 10% [4]. Можна виділити 3 групи районів Донецької області за щільністю населення: до районів з найбільшою щільністю населення (70-40 ос./м²) відносяться Мар'їнський, Волноваський та Старобешівський; найменш густонаселені (з щільністю <20 ос./м²) Донецький, Костянтинівський, Добропільський та Олександрівський райони [1]. Інші райони мають середню густоту населення. Такий розподіл пов'язаний з історичним освоєнням регіону та сучасним розвитком окремих територій. Зосередження великої кількості працівників на території Донбасу тривалий час здійснювалося задля збільшення економічної могутності регіону. Однак, поступове вичерпання покладів вугілля зробило процес його видобутку більш затратним, отже збільшення обсягів фінансування дозволило б успішно розвивати промисловість та інфраструктуру поселень Донецької області [5].

Сільськогосподарське освоєння території. Завдяки сприятливим агрокліматичним умовам регіону він з давніх часів привертая увагу як кочових, так і осілих народів завдяки родючим ґрунтам, наявності розгалуженої гідрографічної мережі, та степовим видам рослинності (таблиця 2).

Таблиця 2

Сільськогосподарське освоєння території Донеччини (побудовано автором за даними [5, 6])

Період	Характеристика
1. Період кочівницького освоєння території (IV тис. до. н. е. – V)	Розвивалось прогресивне на той час кочове скотарство, яке передбачало розширення торгівельного обміну із землеробським світом, але вимагало збільшення контрольованих територій для випасу худоби [5].
2. Період осіло-розселенського освоєння території (VI – XIV ст.)	Сільське господарство було провідним у давньоруській економіці і спиралося на прадавні традиції східних слов'ян, що з незапам'ятних часів були землеробами [5].
3. Козацький становий період (XV – XVII ст.)	Поширення отримало напівкочове землеробство, займалися мисливством та рибальством. Ремісницькі товари обмінювалися на традиційні продукти власного виробництва на ринках. Запоріжці віддавали перевагу рибальству, а для обробки риби використовували самосадочну сіль Бердянських соляних озер [6].
4. Шахтарсько-переселенський період (XVIII – XIX ст.)	Провідне місце займало скотарство. У 1793 р. в Слов'янському уїзді нараховувалось 23, а в Маріупольському – 22 тваринницьких заводи, серед яких відповідно 11 і 9 були кінними. Серед зернових культур вирощували жито, пшеницю, ячмінь, овес, гречиху, просо, льон та коноплі [5].
5. Період радянської індустріалізації (XX ст.: 1919 – 1991 рр.)	Сільське господарство залишалось не ефективним сектором економіки регіону і найбільш радикальною мірою подолання кризи стало створення агропромислових комплексів (АПК) – об'єднання радгоспів, колгоспів, машинобудівних і хімічних підприємств, працюючих для потреб сільського господарства, підприємств з переробки сільськогосподарської сировини [5].
6. Період незалежності України (XXI ст.: 1991р. – дотепер)	В умовах незалежної України сільське господарство мало тенденцію до зниження показників продуктивності. Для усунення диспропорцій в цінах на промислові товари та с/г продукцію, постійне забезпечення господарств матеріально-технічними ресурсами у 1996 р. було створено асоціацію сільськогосподарських підприємств – «Донецькоблагротех-сервіс» [5].

Сучасною особливістю сільського господарства області є переважання тваринництва над рослинництвом. В найбільш індустріальній частині регіону сільське господарство має приміський характер. Вирощування великої рогатої худоби має значну інтенсивність у таких районах Донецької області: Краснолиманському, Добропільському, Красноармійському, Володарському та інших, переважно це пов'язане зі щільністю населення та концентрацією населених пунктів сільського типу в даних районах. Поширене вирощування свиней (переважно м'ясо-сального напрямку) у Артемівському, Амвросієвському, Олександрівському та Волноваському районах, що пов'язане з наявністю кормової бази для тварин. Завдяки приміській спеціалізації сільського господарства значно поширене вирощування птахів для забезпечення населення такими свіжими продуктами харчування як м'ясо, яйця. Найвища частка сільськогосподарських угідь в Донецькій області спостерігається у Олександрівському, Добропільському та Володарському районі, що пов'язане з високою якістю та родючістю ґрунтів в даних районах та їх незначним промисловим розвитком [8].

Про нерівномірність сільськогосподарських угідь регіону свідчить те, що 85-90 % сільськогосподарських угідь знаходяться у Костянтинівському, Красноармійському, Першотравневому, Ясинуватсь-

кому, Великоновосілківському, Старобешівському, Тельмановському та Новоазовському районах. В межах 85-80% частка сільськогосподарських угідь у Артемівському, Амвросієвському, Мар'їнському та Слов'янському районах, що пов'язане із їх значним промисловим розвитком. Менше частка < 80 % – у Шахтарському, Краснолиманському районах, що обернено пропорційно рівню розвитку промисловості району. Донецька область має значний фонд земель, який знаходиться у розпорядженні сільськогосподарських підприємств і господарств. Орні землі становлять 84 %, сінокоси і пасовища – 12 %, багаторічні насадження – 4 % всій території сільськогосподарських угідь [8]. В цілому, землі характеризуються високою природною родючістю, створюють сприятливі умови для розвитку сільського господарства [1].

Промислове освоєння території. Початком промислового розвитку Донецької області вважають відкриття соляних та вугільний шахт в області, отже даний аспект освоєння території доцільно досліджувати з XVIII ст. (таблиця 3).

За роки незалежності України спостерігається значне скорочення індексів промислового виробництва, особливо за період 1991–1994 р., що пов'язано із не стабільною політичною та економічною ситуацією в державі, втратою промисловістю багатьох коо-

пераційних зв'язків після розпаду СРСР [8]. Найменше значення індексів промислового виробництва за обраний період часу спостерігається у 1998 р., що пов'язано з фінансовою кризою одного з найбільших торговельних партнерів України – Росії. Надалі ситуація покращилась, значне зростання індексу спостерігалось у 2004 р., але у 2005 р. через соціально-економічні негаразди в державі обсяги виробництва

знову скоротились. Достатньо високе значення індексу спостерігається у 2007 р., але у 2009 р. індекс промислового виробництва відзеркалює світову економічну кризу, і значно знижується. У наступні роки спостерігається деяке зростання індексу, що свідчить про стабілізацію промислового виробництва в країні [8].

Таблиця 3

Промислове освоєння території Донецчини (побудовано автором за даними [3, 6])

Період	Характеристика
1. Шахтарсько-переселенський період (XVIII – XIX ст.)	В кінці 1709 р. у м. Артемівськ за ініціативи Петру I, почалось виварювання солі. У 1721 р. Вепрейський Н. та Чирков С. відкрили великі поклади вугілля біля Бахмута, у 1722 – 1723 рр. в Бахмутській провінції працювала експедиція Капустіна Г. Дякуючи розвідувальній діяльності було відкрито значну кількість покладів інших корисних копалин [7].
2. Період радянської індустріалізації (XX ст.: 1919 – 1991 рр.)	Економіка Донецької області стрімко розвивалась, значне поширення отримала важка промисловість. Найважливішими її галузями була чорна металургія і вугледобувна промисловість. За роки німецької окупації Донбасу вугільна промисловість внаслідок евакуації та знищення устаткування, фактично перестала працювати. Значна частина промислового устаткування була вивезена за межі України для відновлення роботи на новому місці. Стратегічне значення ресурсів Донбасу для піднесення промисловості СРСР і успішного продовження бойових дій під час Другої світової війни було причиною зацікавленості радянського уряду у відбудові підприємств регіону [4].
3. Період незалежності України (XXI ст.: 1991р. – дотепер)	Важливим елементом економічних перетворень в Україні після розпаду СРСР стали заходи щодо структурної перебудови господарства. Адже структура економіки, що історично склалась на Донецчині залишалася орієнтованою на виробництво засобів виробництва, добування сировини й палива. Надзвичайно негативно на стан галузі вплинуло впровадження ринкових умов господарювання, зміни форм власності, приватизація вугільних підприємств, безсистемна експлуатація вугільних родовищ [4].

Отже, промисловість Донецької області складає значна кількість високодохідних галузей, які мають потужний ресурсний потенціал, але через амортизацію обладнання та недостатній рівень фінансування промислове виробництво в області поступово скорочується та втрачає рентабельність. Ці процеси є характерними і для інших старопромислових регіонів, а в Донецькій області вони проявились найбільш яскраво і дуже негативно відбилися на рівня та якості життя населення.

Характерною рисою сучасного господарського комплексу Донецької області є поєднання потужної промисловості з багатогалузевим сільським господарством і розвиненим транспортом. В Україні область є провідним постачальником металу, палива, продукції машинобудування і хімічної промисловості. У Донецькій області зосереджена п'ята частина промислового потенціалу держави. Тут розташовано понад 2000 промислових підприємств, 800 з яких найбільші в Україні [1]. Станом на 01.01.2013 р. частка промисловості в структурі валового регіонального продукту області складала близько 90% [1]

Сучасними ключовими чинниками розвитку регіону є:

1. Збереження високого рівня залежності підприємств металургії від зовнішніх ринків, що негативно вплинуло на економіку області.

2. Впровадження нового інструменту для фо-

рмування іміджу області – територіального маркетингу.

3. Створення проектів розробки альтернативних джерел енергії.

В цілому, в Донецькій області спостерігається складна економічна ситуація, зумовлена головним чином негативними показниками розвитку провідною для даного регіону галузі – промисловості. Разом з тим, зберігається потенціал економічної динаміки, пов'язаний з триваючим зростанням капітальних інвестицій та можливостями розвитку споживчого ринку в умовах зростання реальних доходів зайнятої частини населення.

Висновки. Характеристика первинного розселенського освоєння території та аналіз заселенсько-розселенських процесів у регіоні виявили, що він має тривалу специфічну історію формування заселенсько-розселенської мережі, завдячуючи не тільки міграційним процесам, а й примусовому заселенню краю для його промислового освоєння. Визначено, що сільськогосподарське освоєння території, завдяки сприятливим агрокліматичним умовам Донецької області довгий час відіграло провідну роль у спеціалізації регіону та структурі зайнятості населення, а після індустріалізації стало важливою складовою агропромислового комплексу Донецької області. Суспільно-географічний аналіз промислового освоєння території Донецької області виявив потужний

виробничий потенціал даного регіону, який тривалий час був донором як для СРСР, так і для України, в тому числі й після отримання незалежності, що суттєво виснажило невідновні природні ресурси регіону, через що Донеччина перетворилась в дотаційний та слабо рентабельний старопромисловий регіон. На жаль, промислове виробництво за 22 роки незалежності України за індексом промислової продукції не наблизилось до рівня 1991 р., що пов'язано з втратою колишніх коопераційних зв'язків, недосконалою зовнішньо-економічною політикою України нестачею фінансування даного сектору економіки та неспроможністю органів місцевого самоврядування переоснастити потужні підприємства новітніми технологіями. Саме це притаманне старопромислових регіонам і вимагає змін для подальшого прогресивного розвитку територій.

Аналіз сучасного стану розвитку господарства Донецької області довів, що досліджуваний регіон є важливим промислово-аграрним дистриктом нашої

держави, де зосереджена більшість підприємств гірничодобувної, металургійної, машинобудівної та хімічної промисловості, а сільське господарство має переважно приміське розміщення через високу концентрацію міст в регіоні. У Донецькій області є всі необхідні передумови для виробництва широкого спектру сільськогосподарської продукції, оскільки регіон має багаті чорноземи, помірний клімат. Донеччина володіє значним земельним фондом, який знаходиться у розпорядженні сільськогосподарських підприємств і господарств.

Аналіз господарського освоєння старопромислового регіону вимагає подальших комплексних досліджень, зокрема для Донецької області необхідно виділити і встановити особливості і закономірності сьомого сучасного періоду, адже процеси, що відбуваються сьогодні на Донбасі практично зруйновані промисловою та соціальною інфраструктурою. Подальший розвиток цих територій пов'язаний з багатьма факторами, які потребують окремих досліджень.

Список використаних джерел:

1. *Donetska oblasna derzhavna administratsiya [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.donetsk-region.gov.ua/> [Донецька обласна державна адміністрація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.donetsk-region.gov.ua/>].*
2. Kaufman A.A. *Pereselenie i kolonizatsia* / A.A. Kaufman. – SPb.: Tipografia tovarishchestva Obshchestvennaya polza, 1905. – 81 s. [Кауфман А.А. Переселение и колонизация / А.А. Кауфман. – СПб.: Типография товарищества Общественная польза, 1905. – 81 с.]
3. Niemets K.A. *Problemy doslidzhennya staropromyslovykh regioniv Ukrayiny yak skladovykh natsionalnoyi sotsio-geosystemy* / K.A. Niemets, L.M. Niemets // *Suspilno-, fizyko-geografichni problemy staropromyslovykh rayoniv: materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf., prysvyachenoyi 75-richchyu utvorenniya kafedry geografii Luhanskoho natsionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka (17–19 zhovtnya 2011 r., m. Luhansk)* / vidp. red. I.N. Melnyuk. – Luhansk: Vyd-vo «DZ LNU imeni Tarasa Shevchenka», 2011. – S. 23-27. [Немець К.А. Проблеми дослідження старопромислових регіонів України як складових національної соціогеосистеми / К.А. Немець, Л.М. Немець // Суспільно-, фізико-географічні проблеми старопромислових районів: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченій 75-річчю утворення кафедри географії Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (17-19 жовтня 2011 р., м. Луганськ) / відп. ред. І.Г. Мельник. – Луганськ: Вид-во «ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. – С. 23-27].
4. Nikolayets Yu.O. *Rozselenska struktura naseleння Donbasu (etnopolitychnyj aspekt dynamiky): monografiya* / Yu.O. Nikolayets. – K.: IPIEND im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy, 2012. – 188 s. [Ніколаєць Ю.О. Розселенська структура населення Донбасу (етнополітичний аспект динаміки): монографія / Ю.О. Ніколаєць. – К.: ІПІЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2012. – 188 с.]
5. Pirko V.O. *Zaselennya Donechchynu* / V.O. Pirko. – D.: Skhidnyj vydavnychuj dim, 2003. – 180 s. [Пірко В.О. Заселення Донеччини / В.О. Пірко. – Д.: Східний видавничий дім, 2003. – 180 с.]
6. Pirko V.O. *Zaselennya i hospodarske osvoyennya Stepovoyi Ukrainy v XVI-XVIII st.* / V.O. Pirko. – D.: Skhidnyj vydavnychuj dim, 2004. – 224 s. [Пірко В.О. Заселення і господарське освоєння Степової України в XVI-XVIII ст. / В.О. Пірко. – Д.: Східний видавничий дім, 2004. – 224 с.]
7. Podov V.I. *Istoriya Donbasu* / V.I. Podov, V.S. Kurylo. – L.: DZ «LNU imeni Tarasa Shevchenka», 2009. – 300 s. [Подов В.І. Історія Донбасу / В.І. Подов, В.С. Курило. – Л.: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2009. – 300 с.]
8. *Statystychnyj shchorichnyk Donetskoj oblasti za 2011 rik.* – D.: Holovne upravlinnya statystyky u Donetskiy oblasti, 2012. – 76 s. [Статистичний щорічник Донецької області за 2011 рік – Д.: Головне управління статистики у Донецькій області, 2012. – 76 с.]
9. Yakovleva Yu.K. *Sotsialnyj rozvytok Donetskoj oblasti: suspilno-geografichnyj aspekt: monografiya* / [pid naukovoyu redaktsiyeyu L.M. Niemets]. – Kh.: KhNU imeni V.N. Karazina, 2014. – 416 s. [Яковлева Ю.К. Соціальний розвиток Донецької області: суспільно-географічний аспект: монографія / [під науковою редакцією Л.М. Немець]. – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – 416 с.]

Summary

Lyudmyla Niemets, Pavlo Virchenko, Katherine Kravchenko. SOCIAL AND GEOGRAPHICAL ASPECTS OF THE STUDY OF ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE TERRITORY (FOR EXAMPLE, AN OLD INDUSTRIAL REGION).

The article describes the historical and geographical features of economic development of an old industrial region, given the author's definition of "economic development of the territory" and indicated its basic components: settlement, agricultural and industrial development. Determined that the most developed old industrial region of Ukraine is the Donetsk region, so the study was carried out on the example of the region of Ukraine.

This paper analyzes the preliminary research subjects, and found that the existing experiments are fragmented. The authors defined chronological periods of economic development of the territory of the Donetsk region, and within them disclosed its socio-geographic features.

Within the selected chronological periods presented settlement processes and agricultural development of the area; industrial development, which begins with the opening of the first salt mines of the Donetsk region, studied with miner-resettlement period. Characteristics of primary resettlement land development and analysis settlement-resettlement processes in the region have found that it has a long history of forming specific settlement-resettlement network, not only because of the migration process, but also the forced move to the edges of its industrial development.

Determined that due to active economic development of an important feature of modern economic complex of Donetsk region is the combination of a powerful industry with diversified agriculture.

The authors defined the modern development of the key factors in the region, and the urgent need for substantial investment in the economy of the region.

Predicted direction and prospects for further development of an old industrial region.

Key words: economic development of the region, population settlement, an old industrial region, chronological period, industrial centers, agriculture, specialization.